PATRISTICA

PATRISTICS

Omiliile la Sfântul Ioan Botezătorul (CXXVII, CXXXVII, CLXVII, CLXXIII, CLXXIV şi CLXXIX) ale Episcopului Petru Chrysologul

Dragoș BOICU[1]

Abstract:

The personality of Saint John the Baptist is often evoked by the bishop of Ravenna, so that of the approximately 180 homilies preserved from Saint Peter, 13 are dedicated to the Forerunner of Jesus Christ. From these 13 sermons we render in Romanian translation the homilies focused on either to his tragic end or to his preaching and activity in the Jordan desert (CXXVII, CXXXVII, CLXVII, CLXXIII, CLXXIV and CLXXIX).

Keywords:

Peter Chrysologus, Ravenna, homiletics, Patristic exegesis, Latin Patristics

I

Personalitatea Sfântului Ioan Botezătorul este adesea evocată de către episcopul Ravennei, astfel încât din cele aproximativ 180 de omilii păstrate de la Sfântul Petru, 13 sunt dedicate Înaintemergătorului Domnului. Este foarte adevărat că ele sunt rostite cu anumite ocazii care au în centru fie momentul naşterii marelui proroc, fie sfârşitul său atât de sângeros.

[1] Dragoș Boicu, Asistent la Facultatea de Teologie „Andrei Șaguna” din cadrul Universității „Lucian Blaga” din Sibiu. E-mail: dragos.boicu@ulbsibiu.ro.

Există un grupaj de şapte cuvântări (Sermones 86-92) care expun zămislirea şi naşterea Sfântului Ioan Botezătorul şi care au fost rostite în preajma Crăciunului, potrivit tradiţiei „Adventului primitiv", asupra căruia vom reveni într-o viitoare contribuţie.

Pe lângă acest grupaj de predici care se concentrează asupra primului capitol din Evanghelia de la Luca – şi care trebuie abordate în cadrul premergător Crăciunului –, în corpusul omiletic al Sfântului Petru Chrysologul mai întâlnim încă şase omilii ce tratează pasaje evanghelice care îl au în centru pe Înaintemergătorul Ioan.

Omilia	Titlu	Pericopă
CXXVII	De natale sancti Iohannis Baptistae	*Mt* 14, 3-11
CXXXVII	Ubi Iohannes convolat ad desertum	*Lc* 3, 2-14
CLXVII	[De iuiunio] secundus	*Mt* 3, 1-4
CLXXIII	De Iohanne Baptista et Herode	*Mc* 6, 14-28
CLXXIV	De eodem secundus	*Mc* 6, 21-25
CLXXIX	(De sancto Iohanne Baptista)	*Mt* 11, 3-9

Sermones CXXVII, CLXXIII şi CLXXIV

Aceste trei piese au ca temă „nativitas sancti Iohannis Baptistae", autorul referindu-se la naşterea întru veşnicie prin moartea martirică. Tăierea capului Sfântului Ioan este tâlcuită atât după varianta de la Matei, cap. 14 (Sermo CXXVII), cât şi după cea de la Marcu, cap. 6 (Sermo CLXXIII şi CLXXIV), aceste cuvântări fiind rostite, potrivit lui Franco Sottocornola, cu prilejul celebrării martiriului Sfântului Ioan, sărbătoare pe care misionarul xaverian o fixează în data de 24 iunie[2], ceea ce este foarte improbabil.

Cele trei omilii care prezintă uciderea Înaintemergătorului Ioan se mai remarcă şi printr-o foarte studiată antiteză între portretul moral al Botezătorului, respectiv al lui Irod, între cele două zile de naştere (aniversarea lui Irod şi naşterea întru veşnicie a lui

[2] *Franco Sottocornola, L' anno liturgico nei sermoni di Pietro Crisologo*, Casena, 1973, p. 111, 303–304.

Ioan), între libertatea virtuţii şi robia păcatului, între sămânţa femeii şi cea a şarpelui care încearcă prin omorârea lui Ioan să pună capăt planului de răscumpărare al întregii zidiri (CLXXIV.4).

În general, nuanţele alese pentru a interpreta pericopele menţionate se înscriu în linia comună a consensului patristic şi exegeza episcopului Petru Chrysologul pare să urmeze îndeaproape modelul hrisostomic. Totuşi, se pot constata şi diferenţe.

Una dintre ele ar fi motivul pentru care Sfântul Ioan consideră căsătoria lui Irod cu Irodiada o nelegiuire. Pentru Sfântul Ioan Gură de Aur, această uniune e nepermisă pentru că nu are rolul unei căsătorii de levirat, chiar dacă Filip murise, întrucât lăsase un urmaş, pe Salomeea (*Omilii la Matei*, 48.3). În schimb Petru Chrysologul identifică nelegiuirea în faptul că Irodiada îl părăsise pe Filip, care încă trăia[3], pentru a-l lua de soţ pe Irod:

„Irodiada s-a grăbit să fie soţie prin iubire nelegiuită celor doi fraţi, ca prin patimă să dezonoreze iubirea, ca să fie unită Irodiada cu Irod pentru a nu fi diferiţi prin nume, cei ce erau asemănători în fărădelege, apucături şi viaţă şi să fie aduşi împreună în cuvânt cei pe care ruşinea i-a unit în fărădelege – deci această *Irodiadă voia să-l omoare* pe Ioan (*Mc* 6, 19)". (CLXXIII.6)

Deşi Ioan Gură de Aur îl consideră pe Irod principalul vinovat pentru acest adulter, Petru Chrysologul îl vede ca pe o unealtă docilă în mâna Irodiadei:

„Irod nu biruia sufletul femeii adultere şi se deosebea de ea chiar în privinţa păcatului. Ea, ca să nu fie dovedită, căuta moartea celui ce o vădea, iar acela (Irod) urmărea să placă spurcatei şi, fiind el însuşi captiv (poftei), l-a arestat chiar pe un drept atât de mare şi l-a ţinut legat în temniţă, pentru că cel vinovat nu putea să pronunţe lesne judecata împotriva unui nevinovat". (CLXXIII.6)

Ca şi Ioan Hrisostom, episcopul Ravennei nu foloseşte numele Salomeea[4] pentru a o identifica pe fiica Irodiadei, dar foloseşte un derivat al numelui mamei ei (matronim genitival):

„Aţi alergat în zadar Irod, Irodiada şi fiica Irodiadei [Herodes, Herodias, Herodiadis], ale căror nume sunt unite nu prin afecţiune, ci în nelegiuire". (CLXXIV.5)

Sermones CXXXVII şi CLXVII

Petru Chrysologul insistă şi asupra predicii Înaintemergătorului aşa cum este redată de către evangheliştii Luca (Sermo CXXXVII) şi Matei (Sermo CLXVII).

Ajuns la maturitate, Sfântul Ioan se arată a fi un veritabil dascăl al pocăinţei, atât în cuvânt cât şi în faptă, mai ales că autoritatea învăţăturii este confirmată prin însăşi

[3] Informaţie confirmată de *Antichităţi iudaice* a lui Iosephus Flavius (Cartea XVIII, Capitolul 5, 4)

[4] Iosephus Flavius, *Antichităţi iudaice*, XVIII, 5, 4, vol. II, traducere şi note de Ion Acsan, Hasefer, Bucureşti, 2001, p. 456.

vieţuirea sa (CLXVII.1). Dar receptarea acestei învăţături a reprezentat o imensă provocare pentru poporul iudeu, dar, în mod surprinzător, şi pentru creştinii contemporani episcopului Ravennei. Precum zămislirea Înaintemergătorului are loc la un apogeu al infertilităţii Elisabetei, la fel şi lucrarea sa misionară se desfăşoară într-un moment de profundă pustiire spirituală (CXXXVII.1), aşa cum o relevă criza morală sugerată de pericopa de la Luca 3, 2-14. Dincolo de motivele recurente pe care le întâlnim în interpretarea acestui pasaj, cu adevărat inedit este modul în care Petru Chrysologul explică sintagma „pui de vipere" cu care sunt etichetaţi iudeii, episcopul însuşindu-şi viziunea lui Nicandru de Colophon († cca170 î.Hr.) care în lucrarea *Theriaca*, descrie ritualul de împerechere al viperelor şi apariţia noii generaţii:

„*Pui de viperă.* Se spune că la zămislire vipera smulge capul partenerului prins între fălcile sale, ca prin sărutările însetate de sânge aceea să zămislească nu din afecţiune, ci din nelegiuire, şi astfel îşi naşte călăi pe fiii crimei sale potrivit unei legi a răzbunării, iar nu a naturii. Căci odraslele, zămislite din uciderea tatălui, scot hrana din sânge în loc de lapte şi pretind răzbunarea asupra mamei. Căci se şi spune că viperele distrug pântecele (mamei) şi, deşi încă nu au membrele dezvoltate, sfâşie cu furia unui adult sălaşul infam al zămislirii, încât pentru a trăi înseamnă să nu-şi vadă mama, care astfel i-a născut pe ei". (CXXXVII.6)

Este destul de clar că ceea ce descrie episcopul este modul de reproducere ovovivipar. Dar dincolo de aceste amănunte herpetologice, este mult mai interesantă cheia de interpretare a expresiei „pui de viperă":

„Ioan i-a arătat pe ei că sunt pui de viperă în sinagogă şi astfel de fii au fost pentru aceasta. Dar când Hristos a venit (la sinagogă) cu dragostea de soţ – cum zice Ioan: *Cel care are mireasă, este mire* (*In* 3, 29) –, cu îmbrăţişarea şi sărutările însetate de sânge ale lui Iuda, a fost pretins şi cerut cu gura capul lui Hristos, când s-a spus: *Răstigneşte-L! Răstigneşte-L* (*Lc* 23, 21). De aceea, urmaşii zămisliţi printr-un astfel sânge, sunt înarmaţi degrabă spre distrugerea maicii, ca să fugă din pântecele sfâşiat al sinagogii la glasul lui Ioan şi să fie renăscuţi la (starea de) fii ai lui Dumnezeu". (CXXXVII.7)

Prin urmare, „puii de viperă" sunt acei potenţiali creştini care se pregătesc să părăsească sinagoga şi să îmbrăţişeze Botezul.

Insistând asupra nevoinţei celui care devine un prototip al ascetului Petru Chrysologul dezvoltă în Sermo CLXVII particularităţile vieţuirii atât de austere a Sfântului Ioan. Aici se remarcă registrul simbolic în care sunt interpretate vestimentaţia, dar mai ales alimentaţia Înaintemergătorului, alcătuită din „lăcuste şi miere sălbatică" (CLXVII.9).

Deşi textul Scripturii pare cât se poate de clar la prima vedere, sintagma impune să zăbovim asupra acestui aspect alimentar, cu atât mai mult cu cât termenul „ἀκρίς", respectiv corespondentul latin „locusta" ridică o serie de probleme de interpretare. Subiectul a fost amplu studiat de către cercetătorul american James A. Kelhoffer, căruia îi datorăm câteva studii şi o monografie despre „dieta" Sfântului Ioan Botezătorul în

interpretarea patristică[5], dar avem şi în limba română o sinteză cuprinzătoare în notele adiţionale ale Scripturii în ediţia lui Dumitru Cornilescu (*Mt* cap 3, nota 1).

Plecând de la compararea textelor paralele *Mc* 1, 6 şi *Mt* 3, 4, Kelhoffer constată că în versiunea mateiană lipseşte participiul ἐσθίων care alături de imperfectul ἦν formează o conjugare perifrastică ce denotă obişnuinţa, dar nu caracterul exclusiv cum reiese din Mt 3, 4[6]. Deşi sintagma *ἀκρίδες καὶ μέλι ἄγριον*, respectiv *locusta et mel silvestre* ar putea fi luată ca atare, descriind un anumit regim de alimentaţie, aceste cuvinte conţin un anumit grad de ambiguitate care a permis Părinţilor Bisericii să le interpreteze diferit. Nici lăcusta אַרְבֶּה (arbeh), ori lăcusta-de-iarbă סָלְעָם (solam) şi nici greierele חַרְגֹּל (hargol), ori cosaşul חָגָב (hagab), nu sunt considerate făpturi necurate şi pot fi consumate: „Din acestea să mâncaţi următoarele: lăcusta şi soiurile ei, solamul şi soiurile lui, hargolul şi soiurile lui, şi hagabul cu soiurile lui." (*Lev* 11, 22). În versiunea sa Bartolomeu Anania evidenţiază într-o notă că acestea sunt „în fapt patru specii de lăcuste, din cele nouă care sunt menţionate în Vechiul Testament şi pentru care limbile moderne nu au echivalente lexicale pe măsură"[7].

Încă din Antichitate[8] majoritatea civilizaţiilor din Nordul Africii, Orientul Mijlociu şi mai ales Orientul Îndepărtat includ în obiceiurile alimentare şi consumul câtorva specii de Acrididae din cele 11.000 cunoscute până acum.

Dar dacă James Kelhoffer diferenţiază în detaliu nuanţele de interpretare ale autorilor creştini, nu pare să sesizeze o distincţie destul de generică şi superficială, şi anume: în vreme ce sursele răsăritene insistă să interpreteze *akrides* ca element vegetal, în textele latine *locusta* indică invariabil insectele din ordinul Acrididae. De aceea nu ne miră faptul în Orient, încă in veacul al doilea Sfântul Ioan este prezentat ca un profet vegetarian. Astfel, *Evanghelia apocrifă a ebioniţilor* [13.4] înlocuieşte termenul ἀκρίς cu cel de ἐγκρίς (turte cu miere) [*PG* 41:428D]. Deşi nu erau influenţaţi de ebioniţi se poate constata un relativ consens al Părinţilor răsăriteni că acele *akrides* reprezintă cu totul altceva decât insecte. Un comentariu pseudo-atanasian le interpretează în relaţie cu textul din Eccleziast 12, 5 şi le asociază regnului vegetal[9], iar Isidor Pelusiotul explică mai clar:

„Lăcustele (αἱ ἀκρίδες) pe care le mânca Ioan nu sunt insecte care seamănă cu scarabeii, aşa cum cred câţiva care nu cunosc, ci sunt vârfuri de ierburi şi plante

[5] James A. Kelhoffer, *The Diet of John the Baptist*: *„Locusts and Wild Honey" in Synoptic and Patristic Interpretation*, Wissenschaftliche Untersuchungen zum Neuen Testament 176, Mohr Siebeck, Tübingen, 2005.

[6] *Ibidem*, p. 5

[7] † Bartolomeu Anania, nota b, în Biblia sau Sfânta Scriptură, Ediţie jubiliară a Sfântului Sinod, EIBMBOR, Bucureşti, p. 134, 2001.

[8] James A. Kelhoffer, *The Diet of John the Baptist*, p. 60-79.

[9] Pseudo-Atanasie, *In Evangelium Matthaei*, *PG* 27:1365D: ὅτι δὲ καὶ ἡ βοτάνη τίς ἐστιν ἀκρὶς λεγομένη.

(ἀκρέμονες βοτανῶν ἢ φυτῶν). Iar mierea sălbatică nu era vreun nectar de ierburi, ci era mierea de munte, produsă de albinele sălbatice, care era foarte amară, împotriva oricărei plăceri a gustului"[10].

Aceeaşi idee o exprimă şi în scrisoarea către Nil despre hrana Înaintemergătorului alcătuită din lăstari de plante şi frunze (ἀκρέμοσι δὲ βοτανῶν καὶ φύλλων)[11].

Două omilii atribuite Sfântului Ioan Gură de Aur (*CPG* 4517 şi 4614) fac şi ele trimitere la hrana Sfântului Ioan Botezătorul prin sintagma lăstari de plante (ἀκρίδας βοτανῶν)[12]. În schimb în textele autentice, Ioan Hrisostom reia în câteva rânduri pasajul scripturistic fără să dea impresia că *lăcustele* ar însemna altceva decât insecte[13].

Teofilact al Ohridei (†1108) în *Tâlcuirea Sfintei Evanghelii de la Matei* reţine şi el că „unii zic că acridele sunt buruieni, alţii că sunt muguri de copaci, adică poame sălbatice"[14]. Pe de altă parte, în *Tâlcuirea Sfintei Evanghelii de la Marcu*, acelaşi ierarh pare să sugereze şi sensul de insecte „din zburătoarele curate ale cerului"[15]. Ceva mai târziu în *Istoria Bisericească* (I.14) Nichifor Calist Xanthopoulos (†1335) spune că „*Ioan s-a retras în pustii sălbatice, folosindu-se de părţile fragede ale pomilor ca hrană*"[16]. O listă şi mai cuprinzătoare a surselor greceşti pe acest subiect găsim la Zoran Djurović.

În prima parte a secolului XX, această teză avea încă o serie de susţinători, precum Kieferndorf care susţinea că în textul de la Matei 3, 4 în loc de *ἀκρίς* ar fi trebuit să se găsească termenul *ἄκρα* (vârf, terminaţie, lăstar)[17], sau Eisler care considera că termenul *ἀκρίδας* din Marcu 1, 6 reprezintă de fapt o formă coruptă a cuvântului *ἀκρόδρυα*

[10] Isidor Pelusiotul, *Epistolae* I.132, *PG* 78:269.

[11] Idem, *Epistolae* I.5, *PG* 78:184.

[12] (Pseudo-)Ioan Gură de Aur, *In oraculum Zahariae redditum*, *PG* 50:786-787; *De poenitentia*, *PG* 59:762.

[13] Zoran Djurović, „Le ἀκρίδες di Mt. 3, 4: 'locuste' o 'vegetali'?", în *Sabornost,* vol. II (2008), p. 55-56.

[14] Teofilact al Bulgariei, *Tâlcuirea Sfintei Evanghelii de la Matei*, ed. a II-a, Sofia, Bucureşti, 2007, p. 163.

[15] Teofilact al Bulgariei, *Tâlcuirea Sfintei Evanghelii de la Marcu*, ed. a II-a, Sofia, Bucureşti, 2008, p. 57.

[16] Nichifor Calist Xanthopoulos, *Historia ecclesiastica*, *PG* 145, col. 675-676.

[17] *Philipp Kieferndorf,* „Seine Speise war Heuschrecken?", în *Vegetarische Warte*, vol. 54 (1921), p. 188-189.

(poame din vârful crengilor) [18]. Izvoarele siriace indică şi ele într-o proporţie covârşitoare o alimentaţie exclusiv vegetariană în cazul Sfântului Ioan Botezătorul[19].

O tendinţă similară se poate constata şi în cazul mierii sălbatice care poate desemna atât produsul apicol din fauna spontană, dar şi o sevă sau un sirop extras din diverşi arbori specifici florei mediteraneene, în special smochini sau curmali[20]. A existat desigur tentaţia de a considera μέλι ἄγριον drept o trimitere la *melagrion* (asphodel), plantă din familia crinilor, ale cărei rădăcini erau comestibile[21].

Cert este că pentru Petru Chrysologul *locusta* îi desemnează pe cei ce îmbrăţişează predica Înaintemergătorului şi migrează din ţinutul păcatului în ţara iertării, în vreme ce mierea îndulceşte amărăciunea pocăinţei (CLXVII.9).

Sermo CLXXIX

Ultima piesă a acestui set explorează semnificaţia confirmării pe care Sfântul Ioan o cere din partea Mântuitorului că El este Hristos, episod tâlcuit după versiunea mateiană, cap. 11. Sfântul Ioan Botezătorul, aflat deja în temniţă, cere Mântuitorului această încredinţare pentru a-şi convinge proprii ucenici că abia acum l-au întâlnit pe veritabilul Învăţător, iar Petru Chrysologul îşi imaginează o replică a Înaintemergătorului adresată celor ce-l bănuiesc de îndoială sau chiar necredinţă:

„Ioan zice: «Dacă pe când eram încă în pântece am vestit pe dată că Hristos se naşte, să fi fost oare acum cuprins de valul îndoielilor, auzind lucrările Lui, lucrările care îl mărturisesc ca Dumnezeu? Să nu fie! Pricina întrebării mele e aceasta: ucenicii mei, care au văzut cinstea de care mă bucur, care au fost admiratori ai vieţii mele, care m-au auzit învăţând pocăinţa, iertând păcatele, făgăduind venirea împărăţiei cereşti în Cel ce avea să vină, s-au pregătit astfel să fie legaţi în lanţuri, să stea împreună cu mine în temniţă, să ia parte la pedepse, şi fie părtaşii morţii, încât nu l-ar fi văzut pe Domnul meu, pentru Care i-am pregătit pe ei. Ar fi urmat astfel pe învăţătorul pocăinţei, părăsind pe Dătătorul harului, ca prin necunoştinţă [să se considere] următorii mei, încât să nu ştie că agoniseala robului aparţine Stăpânului. Deci i-am trimis ca să le arăt cele cereşti, să-i îndrum la cele dumnezeieşti, să-i predau lui Dumnezeu, să-i restitui Ziditorului. I-am trimis ca din lucrările Lui să-L mărturisească pe Hristos, despre Care au auzit din cuvintele mele, şi, urmând eu să mor, să nu piară şi ei pentru Domnul meu. I-am trimis la Cel care ştia bine de ce îi trimisesem. I-am trimis la Cel ce cercetează inimile, i-am

[18] Robert Eisler, „The Baptist's Food and Clothing", în idem, *The Messiah Jesus and John the Baptist according to Flavius Josephus' Recently Rediscovered 'Capture of Jerusalem' and Other Jewish and Christian Sources*, L. MacVeagh, New York, 1931, p. 236.

[19] Sebastian Brock, „The Baptist's diet in Syriac Sources",în *Oriens Christianus*, vol. 54 (1970), p. 113-124.

[20] James A. Kelhoffer, *The Diet of John the Baptist*, p. 93-96, 115-116.

[21] Revah Rubin, „The Melagria: On Anchorites and Edible Roots in Judaean Desert", în *Liber Annuus*, vol. 52 (2002), p. 347-352.

trimis la Cel ce cunoaşte inimile. I-am trimis la Cel care era în mine cu mine. I-am trimis, ca desluşindu-L pe [El drept] Dumnezeu din lucrări, să nu se smintească cu privire la umanitatea (Lui). I-am trimis ca să nu-i tulbure înfăţişarea omenească pe cei pe care semnele puterii dumnezeieşti trebuiau să-i întărească»". (CLXXIX.2)

Acest pasaj ne aduce aminte de Omilia a XXXVI-a la Matei a Sfântului Ioan Gură de Aur, şi potrivit lui Alejandro Olivar, care a editat critic predicile lui Petru Chrysologul, reprezintă o dovadă incontestabilă că episcopul Ravennei a cunoscut şi a folosit comentariul hrisostomic[22].

Aşa cum am arătat anterior multe din nuanţele alese pentru a interpreta aceste pericope menţionate se înscriu în linia comună a consensului patristic, dar acest fapt nu înseamnă că Petru Chrysologul este lipsit de originalitate.

Predicile Sfântului Petru Chrysologul descriu viaţa şi activitatea Înaintemergătorului într-un mod foarte accesibil auditoriului, fie că este vorba contemporanii săi sau de cei care îi citesc astăzi omiliile. Concise şi aparent simpluţe, textele episcopului din Ravenna intră foarte direct în subiect şi fără un exces de figuri de stil ajung la miezul pericopei, care este adesea tălmăcită verset cu verset. Iar ritmul mai alert de parcurgere a pasajelor evanghelice de la Matei şi Marcu pune foarte bine în evidenţă sobrietatea, austeritatea şi nobleţea Sfântului Ioan Botezătorul, confirmând prin fiecare frază că acesta „pe drept este cel mai mare dintre toţi cei născuţi din femeie".

II

Omilia a CXXVII-a – Cu privire la naşterea [întru veşnicie] a Sfântului Ioan Botezătorul[23]

1. Astăzi, în timp ce ni se arată virtutea lui Ioan şi cruzimea lui Irod, cele dinlăuntru au fost tulburare, inimile tremură, vederea se întunecă, mintea încremeneşte, auzul ne-a părăsit. Oare ce rămâne netulburat în simţirile omeneşti, când [cel ce e] culmea nelegiuirilor dă pierzării pe [cel ce este] culmea virtuţilor?

2. Zice (Scriptura): *Irod, prinzând pe Ioan, l-a legat şi l-a pus în temniţă* (*Mt* 14, 3). Ioan (era) şcoala virtuţilor, învăţătura vieţii, chipul sfinţeniei, măsura purtărilor, oglinda fecioriei, slava curăţiei, pilda nestricăciunii, calea pocăinţei, iertarea păcătoşilor, rânduiala credinţei. Ioan (era) cel mai mare dintre oameni, deopotrivă cu îngerii, culmea legii, răsad al Evangheliei, glasul apostolilor, tăcerea profeţilor, luminătorul lumii, vestitorul Judecătorului, înaintemergătorul lui Hristos, mesagerul Domnului, martor al lui Dumnezeu, mijlocitor al întregii Treimi.

---

[22] Alejandro Olivar, *Monitum in Sermonem 179*, în Peter Chrysologus, *Collectio sermonum*, ed. A. Olivar, CCL 24B, Turnhout 1975, p. 1084.

[23] Textul folosit pentru traducere este cel al ediţiei critice stabilite de către Alejandro Olivar în CCL 24B, şi corectat de Gabriele Banterle în ediţia *Opere di San Pietro Crisologo. Sermoni* / 3 [125-179], Biblioteca Ambrosiana/Citta Nuova Editrice, Milano / Roma, 1997.

3. Iar Irod e cel ce a profanat templul, a uzurpat preoţia, a stricat ordinea, a spurcat puterea regală, a întinat cele ce aparţineau religiei, legii, vieţii şi moralei, credinţei şi rânduielii. Irod, ucigaş pentru cetăţeni, tâlhar pentru nobili, jefuitor pentru aliaţi, hoţ pentru casnicii săi, asasin pentru popor, omorâtor de fii, criminal pentru cei străini, ucigaş pentru propriile rude, a stăruit în setea de sânge vărsându-l cu cruzime pe pământ. De aceea a sorbit sângele cel sfinţit al lui Ioan din pocalul imens al cruzimii. Dar să grăiască acum această pericopă:

4. Zice: *Irod, prinzând pe Ioan, l-a legat şi l-a pus în temniţă*. Cel ce a dezlegat lanţurile păcătoşilor, e legat cu lanţurile păcătosului, ca să nu lase loc iertării, fiind legată iertarea. *L-a legat şi l-a pus în temniţă*. Irod, tu ai făcut adulterul şi Ioan Botezătorul a mers la temniţă? Astfel judecă pârâtul stând în locul judecătorului, persecutorul nevinovăţiei în locul apărătorului? Unde, mă rog, e măcar aparenţa lucrurilor? Unde e reputaţia? Unde e cinstea? Unde e aprecierea magistratului public? Desigur, unde e Dumnezeu? Unde e omul? Unde e porunca cerească? Unde e legea? Unde e dreptul naturii înseşi? Irod, la fel sunt toate tulburate prin lucrarea ta, prin judecata ta, prin porunca ta.

5. Zice: *prinzând pe Ioan, l-a legat şi l-a pus în temniţă*. Irod, pe tine te urmăreşte pricina de judecată, lanţurile te învinovăţesc pe tine, temniţa te acuză pe tine, nedreptăţile pricinuite în public lui Ioan te vădesc pe tine. Cel ce caută motivul arestării, descoperă în tine vina ce trebuia osândită, precum şi (pedeapsa) ce trebuia îndurată pentru [nedreptăţirea lui] Ioan. Ioan, cel ce e cunoscut lumii după renume, recunoscut prin virtute, preacinstit prin sfinţenie, în timp ce îi aduce la sine pe cei care cercetează nedreptăţirea sa, face ca incestul tău să fie cunoscut tuturor, face ca ruşinea să devină publică chiar prin tine, căci mustrarea făcută în taină nu a putut să te îndrepte.

6. Ioan l-a mustrat pe Irod prin sfaturi, nu cu acuzaţii, a vrut să-l îndrepte, nu să-l piardă, dar Irod a preferat să piară decât să se întoarcă. Libertatea nevinovăţiei devine foarte periculoasă pentru cel captiv în nelegiuiri. Virtutea se opune celor plini de vicii, sfinţenia este detestabilă pentru profanatori, neprihănirea e duşmana neruşinării, nestricăciunea e pedeapsa celor corupţi, înfrânarea e potrivnica celor lipsiţi de moderaţie, mila este de nesuportat pentru cei cruzi, credinţa pentru cei lipsiţi de evlavie, dreptatea pentru cei nedrepţi. Evanghelistul dovedeşte aceasta când spune: *Ioan îi zicea lui: Nu ţi se cuvine s-o ai de soţie pe femeia lui Filip, fratele tău* (*Mc* 6, 18). Iată motivul pentru care Ioan îi stă împotrivă. Cine îi mustră pe cei răi îi ofensează. Cel ce îi învinovăţeşte pe nelegiuiţi îi atacă. Ioan spunea ceea ce era propriu Legii, ceea ce (era) propriu dreptăţii, propriu mântuirii, şi în mod cert nu ceea ce era propriu urii, ci specific iubirii; iată ce fel de recompensă obţine de la cel necredincios pentru credinţă.

7. Zice: *Voind să-l ucidă, s-a temut de mulţime* (*Mt* 14, 5). Lesne se îndepărtează de dreptate cel ce astfel de în situaţii nu se teme de Dumnezeu, ci de oameni. Această teamă poate amâna posibilitatea de a păcătui, dar nu poate înlătura voinţa [de a comite păcatul]. De aceea, pe cei ce i-ar opri de la nelegiuire, îi face chiar mai porniţi spre

nelegiuire. Doar teama de Dumnezeu este cea care îndreaptă minţile, alungă nelegiuirile, păzeşte neprihănirea, conferă continua capacitate [de a face binele]. Dar să ascultăm însăşi pătimirea fericitului Ioan.

8. *Iar prăznuind Irod ziua lui de naştere, fiica Irodiadei a jucat în mijloc şi i-a plăcut lui Irod. De aceea, cu jurământ i-a făgăduit să-i dea orice va cere. Iar ea, îndemnată fiind de mama sa, a zis: Dă-mi, aici pe tipsie, capul lui Ioan Botezătorul. Şi regele s-a întristat, dar, pentru jurământ şi pentru cei care şedeau cu el la masă, a poruncit să i se dea. Şi a trimis şi a tăiat capul lui Ioan, în temniţă. Şi capul lui a fost adus pe tipsie şi a fost dat fetei, iar ea l-a dus mamei sale* (*Mt* 14, 6-11).

9. Aţi auzit, fraţilor, câtă cruzime e născută din poftă. *Şi capul lui a fost adus pe tipsie*. Casa se preschimbă în arenă, masa ajunge tribună, invitaţii devin spectatori, ospăţul se transformă în nebunie, mâncarea devine ucidere, vinul se preschimbă în sânge, o îngropare se alătură aniversării, de ziua naşterii (unuia) este arătat apusul (altuia), ospăţul e preschimbat în asasinat, instrumentele intonează tragedia secolelor. Intră bestia, nu copila; umblă cea sălbatică, nu femeia; îşi răvăşeşte coama în bucle, nu părul; îşi deschide membrele încovoiate, creşte cu sporirea furiei, devine mai mare prin cruzime, nu prin [dimensiunea] trupului, şi această fiară neobişnuită rage cu gura, scrâşneşte din dinţi, nu e lovită de fierul [sabiei], ci îl mânuieşte. Zice: *îndemnată fiind de mama sa* şi slobozind săgeata din pieptul mamei, ca o nouă bestie, dispreţuind prada trupului, cere chiar capul, urmând să-l mutileze.

10. Dar nimeni să nu considere că noi vrem să vă ţinem discursuri despre unele ca acestea: noi nu vrem să vă ţinem discursuri, ci să strigăm ca bucuriile festivităţilor voastre să fie moderate, iar petrecerile şi aniversările voastre să păstreze măsura în [manifestarea] veseliei, Hristos să ia parte la banchetele voastre, să se prânzească în prezenţa Ziditorului, însăşi natura ospăţului pe care îl ţinem să fie onorată prin decenţă, fericirea mesei voastre să ajungă la cei sărmani, familia voastră să danseze cu rânduiala nevinovăţiei. Să înceteze luxul, să fie înlăturată risipa, pacostea dansatoarelor, ademenirea cântăreţilor, înfierbântările voluptăţii, îngreunările stomacului, rătăcirile minţilor să fie lepădate împreună cu ospeţele Irodiadei, ca bucuria voastră de acum să ajungă la fericirea veşnică.

11. Astăzi, fraţilor, am dedicat cuvântul lui Irod pentru ca ascultătorul să înţeleagă îndeajuns cât de mare este fericirea mucenicului, când află nefericirea persecutorului. Chiar şi aşa se cuvine ca noi să ştim că Ioan s-a născut din moartea sa, iar Irod a murit din [felul în care a petrecut] aniversarea zilei sale de naştere.

Omilia a CXXXVII-a – Când Ioan s-a îndreptat în grabă spre pustie

1. După ce prin plugul Legii şi jugul cultului s-a epuizat rodnicia pământului iudaic, fericitul Ioan a alergat spre pustiul neamurilor, aprinzând spinii nelegiuirilor cu focul duhului, doborând pomii neroditori cu securea răzbunării, dărâmând colinele aspre

ale mândriei, ridicând văile umilinţei, nivelând şi pregătind toată întinderea pământului cu iscusita unduire prin aluviunile revărsării, supunându-l udării Iordanului şi astfel pregăteşte vastele câmpuri pentru sămânţa evanghelică şi le face roditoare.

2. Zice [Scriptura]: *a fost cuvântul lui Dumnezeu asupra lui Ioan, fiul lui Zaharia, în pustie. Şi a venit el în toată împrejurimea Iordanului, propovăduind botezul pocăinţei, spre iertarea păcatelor* (Lc 3, 2-3). *A fost cuvântul Domnului*, întrucât *Cuvântul S-a făcut trup şi S-a sălăşluit între noi* (*In* 1, 14). *Asupra lui Ioan*. De ce nu către Ioan, ci *asupra lui Ioan*? Pentru că *Cel ce vine din cer este deasupra tuturor* (*In* 3, 31). *A fost cuvântul lui Dumnezeu asupra lui Ioan*. Pentru că Ioan este glasul, dar Dumnezeu este Cuvântul. *A fost cuvântul lui Dumnezeu asupra lui Ioan:* Dumnezeu [a venit] asupra lui Ioan, Stăpânul asupra robului, Cuvântul asupra glasului.

3. Dar tu îmi zici: de ce glasul premerge Cuvântul? Îl precedă, dar nu îl depăşeşte. Premerge spre supunerea faţă de Cel ce urmează (să vină), nu spre dovada propriei puteri. Glasul nu este Judecătorul însuşi, ci este vestirea judecăţii. Cuvântul judecă, iar glasul vesteşte; puterea se referă la cel ce porunceşte, nu la cel ce o vesteşte. Dar glasul însuşi mărturiseşte, dovedeşte şi afirmă; vestitorul însuşi strigă: *Cel ce vine după mine este mai puternic decât mine* (*Mt* 3, 11). Cum? Pentru că în mine [i.e. Ioan] e doar înfricoşarea, dar în acela [Hristos] este judecata.

4. *A venit el în toată împrejurimea Iordanului*. A venit la Iordan, pentru că acum apa din vasele de piatră [pentru spălările rituale] nu mai putea curăţa murdăria iudaică, ci (de-abia) râul – precum este scris: *Erau*, zice, *vase de piatră, puse pentru curăţirea iudeilor* (*In* 2, 6). A venit la Iordan ca să adape penitenţii cu apă, nu cu vin. *Şi a venit el în toată împrejurimea Iordanului, propovăduind botezul pocăinţei, spre iertarea păcatelor* (*Lc* 3, 3). Iertarea era în puterea lui Ioan, dar nu era iertare fără pocăinţă, ci dobândită prin regrete, era leacul amar pentru durere, era botezul care înlătură vina, dar care nu şterge conştiinţa. Şi pentru ce să mai spunem multe? Prin botezul lui Ioan omul a fost curăţat spre pocăinţă, dar nu înaintat spre har. Şi cu adevărat Botezul lui Hristos astfel renaşte, astfel transformă, astfel face un om nou dintr-unul vechi, încât acela – care, (devenit) ceresc din pământesc, deţine deja cele cereşti şi dumnezeieşti – să nu mai ştie cele trecute, să nu-şi mai reamintească cele vechi. De aceea, fiului întors după desfătare tatăl i-a redat haina cea dintâi a nemuririi, îi pune inelul libertăţii, junghie viţelul îngrăşat, preschimbă apele pocăinţei în vinul harului, ca pocalele de vin să sature la ospăţul harului chinurile conştiinţei, gemetele pocăinţei, plângerile păcătoşilor, trezia Domnului să înlăture beţia cupei, cum zice prorocul: *Paharul Tău este adăpându-mă ca un puternic* (*Ps* 22, 5). Iar pe cât de ruşinoasă este beţia pământească, pe atât de frumoasă şi foarte limpede este beţia cerească.

5. *Deci zicea Ioan mulţimilor care veneau să se boteze de el: Pui de vipere, cine v-a arătat să fugiţi de mânia ce va să fie? Faceţi, dar, roade vrednice de pocăinţă şi nu începeţi a zice în voi înşivă: Avem tată pe Avraam, căci vă spun că Dumnezeu poate şi*

din pietrele acestea să ridice fii lui Avraam. Acum securea stă la rădăcina pomilor; deci orice pom care nu face roadă bună se taie şi se aruncă în foc (*Lc* 3, 7-9).

6. *Pui de vipere*. Le reproşează prin pildă, îi înfierează prin comparaţie, descoperă prin prefigurare, pentru a putea să le preschimbe nu doar obiceiurile, ci natura însăşi a odraslelor veninoase. *Pui de vipere.* Întrucât răutatea i-a născut şi transfigurat în vipere pe oamenii pe care Dumnezeu i-a creat şi i-a făcut fii ai lui Avraam; iar pe cei zidiţi, pe care bunătatea i-a umplut de dulceaţa cerească, necredinţa i-a făcut să iubească vomăturile mortale, ca să verse veninul şerpilor, şi printr-o îngrozitoare pildă să fie zămisliţi din moartea tatălui şi să se nască prin moartea mamei. *Pui de viperă*, odraslele nerecunoscătoare naturii, a căror naştere reprezintă distrugerea tatălui lor, a căror viaţă înseamnă moartea părintelui. *Pui de viperă.* Se spune că, la zămislire, vipera smulge capul partenerului prins între fălcile sale, ca prin sărutările însetate de sânge aceea să zămislească nu din afecţiune, ci din nelegiuire, şi astfel îşi naşte călăi pe fiii crimei sale potrivit unei legi a răzbunării, iar nu a naturii. Căci odraslele, zămislite din uciderea tatălui, scot hrana din sânge în loc de lapte şi cer răzbunarea mamei. Căci se şi spune că viperele distrug pântecele (mamei) şi, deşi încă nu au membrele dezvoltate, sfâşie cu furia unui adult sălaşul infam al zămislirii, încât pentru a trăi înseamnă să nu-şi vadă mama, care astfel i-a născut pe ei.

7. Mânaţi (să vorbim) mai pe larg despre imaginea şi chipul comparaţiei pe care Sfântul Ioan o face, am descris (numiri) care nu sunt proprii jignirii, ci adevărului, căci iudeii astfel sunt numiţi de acela. Fraţilor, Ioan i-a arătat pe ei că sunt pui de viperă în sinagogă şi astfel de fii au fost pentru aceasta. Dar când Hristos a venit (la sinagogă) cu dragostea de soţ – cum zice Ioan: *Cel care are mireasă, este mire* (*In* 3, 29) –, cu îmbrăţişarea şi sărutările însetate de sânge ale lui Iuda, capul lui Hristos a fost pretins şi cerut cu gura (sinagogii), când s-a spus: *Răstigneşte-L! Răstigneşte-L* (*Lc* 23, 21). De aceea, urmaşii zămisliţi printr-un astfel sânge, sunt înarmaţi degrabă spre distrugerea maicii, ca să fugă din pântecele sfâşiat al sinagogii la glasul lui Ioan şi să fie renăscuţi la (starea de) fii ai lui Dumnezeu.

8. *Pui de vipere, cine v-a arătat să fugiţi de mânia ce sa va să fie?* (*Lc* 3, 7). Care e mânia ce va să fie? Aceea care nu are sfârşit, care nu-l eliberează pe om la moarte, ci îl leagă, şi nu îi mai îngăduie să aibă nădejdea iertării, odată ce îl va socoti [vinovat] de pedeapsa iadului. *De mânia ce va să fie. Pui de vipere*. Cei mustraţi astfel îşi cunosc şi păcatul şi descendenţa şi de aceea ei răspund zicând: *ce să facem ca să ne salvăm?* (cf *Lc* 3, 10). *El răspunzând le-a zis lor* (*Lc* 3, 11). Fraţilor, mă tem să spun ceea ce urmează a fi zis, ca nu cumva să-i facă de-a dreptul sfidători pe ascultătorii pe care astăzi îi văd dispreţuitori. Ce să fac? Mă tem să spun, dar să tac nu pot. Credinţa mă împiedică de la una, dar folosul (vostru) mă îndeamnă la alta: credinţa, ca nu cumva cel ce ascultă să cadă [sub pedeapsă] întrucât dispreţuieşte; folosul, ca nu cumva neauzind ce trebuie să facă şi prin această (tăcere) să-l ofenseze pe dascălul (pocăinţei). Fraţilor, am să vorbesc ca şi cel gol să se îmbrace, dar şi eu să mă golesc [de frământările mele].

9. Zice: *Cel ce are două haine să dea celui ce nu are şi cel ce are bucate să facă asemenea* (*Lc* 3, 11). Crezi oare că cere atât cât trebuie cel ce cere una din două haine? Nu cere îndeajuns, pentru că nu cere nestemate, ci haină; nu aur, ci pâine. Şi dacă e vinovat cel ce nu va da una din cele două haine, cu cât mai mult este cel ce va refuza [să dea] una din mai multe? Deoarece acela îşi încuie veşmintele sale şi încuie pâinea, ca cel sărac să moară de foame şi să piară de frig. Acesta nu îşi păstrează hainele, ci le ruinează; nici nu le încredinţează precauţiei, ci mormântului. Cel ce îl refuză pe sărman dă (haina) moliilor, şi din pricina veşmintelor sale el însuşi urmează să-şi devoreze trupul, cum zice Domnul: *Viermele lor nu va muri* (*Is* 66, 24). Pentru că foamea sărmanului îl loveşte pe Hristos, durerea omului ajunge la inima lui Dumnezeu, geamătul celui întemniţat pătrunde în cele dinlăuntru ale lui Hristos, batjocorirea celui neajutorat se revarsă spre nedreptăţirea Ziditorului său, mărturisind El însuşi când zice: Flămând am fost şi nu mi-aţi dat să mănânc, gol am fost şi nu m-aţi îmbrăcat (*Mt* 25, 42-43).

10. *Au venit şi vameşii zicând: noi ce să facem?* (cf *Lc* 3, 12). Să audă vameşii: *Nu faceţi nimic mai mult peste ce vă este rânduit* (*Lc* 3, 13). Iată lucrul care îl face vinovat pe vameş: *Nu cereţi mai mult*. Cel ce cere mai mult nu este colector al tributului, ci al înşelăciunii. Să cunoască cât de vinovat este înaintea lui Dumnezeu cel ce confiscă bunurile celui falit şi sărman; prin înşelăciunea sa îl umileşte şi îl epuizează tot mai mult, şi adaugă şi sporeşte cele nedatorate pentru cel ce de-abia poate (plăti) cele datorate.

11. Au venit şi *ostaşii zicând* (*Lc* 3, 14). Să audă şi soldaţii (de astăzi) ce a răspuns acest dascăl chiar ostaşilor care-l întrebau: *Dar noi ce să facem? Şi le-a zis: Să nu asupriţi pe nimeni, nici să învinuiţi pe nedrept, şi să fiţi mulţumiţi cu solda voastră* (*Lc* 3, 14). Adevăratul ostaş este cel ce nu asupreşte, ci apără, cel ce nu învinuieşte, ci respinge acuzaţia, cel ce aşteaptă solda împăratului şi nu se dedă la jefuirea cetăţenilor.

12. Fericitul Ioan învaţă cele dumnezeieşti în aşa fel ca să nu tulbure cele omeneşti. Întăreşte statul, nu îl slăbeşte. A dovedit că cele ce le învaţă sunt rânduite de Dumnezeu, că are puterea să facă şi să păstreze dreptatea. Iar că ar fi (diferenţe) între botezul lui Ioan şi botezul lui Hristos, tăcem acum întrucât ar trebui explicat pe larg.

Omilia a CLXVII-a – A doua despre post[24]

1. Fericitul Ioan a venit la noi la timpul potrivit al postului ca dascăl al pocăinţei: dascăl în cuvânt şi în faptă. Adevăratul învăţător arată cu exemplul (personal) ceea ce sădeşte cu cuvântul. Învăţătura ţine de cunoaştere, dar autoritatea învăţăturii constă în viaţă. Împlinind cele ce învaţă, face auditoriul supus. A învăţa prin fapte e singura normă a doctrinei. Învăţătura prin cuvinte e ştiinţa, în timp ce virtutea e (învăţătura) prin fapte. Deci ştiinţa adevărată e aceea care a fost îmbinată cu virtutea. Aceea, aceea e dumnezeiască, nu omenească, cum arată evanghelistul când zice: *cele ce a început Iisus*

[24] Titlul cuvântării este reconstruit după cel al Omiliei CLXVI, cf. *CCL* 24B, p. 1019.

a face şi a învăţa (*FA* 1, 1). Când învăţătorul face cele pe care le învaţă, pregăteşte prin auzire şi formează prin exemplu.

2. *În zilele acelea, a venit Ioan Botezătorul şi propovăduia în pustia Iudeii, spunând: Pocăiţi-vă că s-a apropiat Împărăţia cerurilor* (*Mt* 3, 1-2). *Pocăiţi-vă!* De ce nu mai degrabă „Bucuraţi-vă”? Bucuraţi-vă mai degrabă pentru că cele dumnezeieşti urmează celor omeneşti, cele cereşti în locul celor pământeşti, cele veşnice în locul celor vremelnice, cele bune în locul celor rele, cele sigure în locul celor incerte, cele frumoase în locul celor grele, cele ce rămân în locul celor ce pier. *S-a apropiat Împărăţia Cerurilor. Pocăiţi-vă!* Să se pocăiască deplin, să se pocăiască cel ce preferă cele omeneşti în locul celor dumnezeieşti, care vrea să slujească lumii în loc să aibă stăpânirea lumii alături de Stăpânul lumii. Să se pocăiască cel ce a preferat mai degrabă să piară cu diavolul decât să împărăţească cu Hristos. Să se pocăiască cel ce a vrut să fie prizonierul viciilor fugind de libertatea virtuţilor. Să se pocăiască, şi să se pocăiască îndeajuns cel ce s-a predat morţii în loc să-şi păstreze viaţa.

3. *S-a apropiat Împărăţia cerurilor.* Împărăţia cerurilor e răsplata celor drepţi, judecata celor păcătoşi, pedeapsa celor nedrepţi. Deci, fericitul Ioan, care a vrut ca judecata să fie precedată de pocăinţă, a vrut ca păcătoşii să nu aibă parte de judecată, ci de răsplată, a vrut ca cei necredincioşi să intre în Împărăţie, nu în pedeapsă. *S-a apropiat Împărăţia cerurilor.* Şi atunci Ioan a anunţat apropierea Împărăţiei cerurilor când lumea fiind încă la o vârstă fragedă căuta să crească. Dar zicem că Împărăţia cerurilor este deja mai mult decât apropiată acum, când lumea ostenită fiind de extrema bătrâneţe, e golită de puteri, îi cad mădularele, îşi pierde simţirile, este apăsată de dureri, respinge leacul, moare vieţii, trăieşte cu boli, îşi strigă slăbiciunea, dă mărturie despre (propriul) sfârşit.

4. Deci suntem mai răi decât iudeii noi care urmăm lumea ce fuge, noi care uităm de timpurile viitoare, noi care râvnim după cele prezente, noi care nu ne temem deşi stăm deja aşezaţi la judecata însăşi, noi care nu-l întâmpinăm pe Domnul ce a venit deja, noi care dorim să păstrăm moartea în loc să voim învierea morţilor, noi care vrem să fim robi, dar nu dorim să împărăţim, de vreme ce amânăm pe cât posibil împărăţia pentru Domnul nostru. Unde e acel: „Când vă veţi ruga, spuneţi: *Vie împărăţia Ta*”? Deci mai mare e folosul pocăinţei pentru noi şi trebuie folosit felul leacului după soiul rănii.

5. Să ne pocăim, fraţilor, să ne pocăim degrabă, pentru că deja nu mai avem timp, deja ceasul ni se apropie de sfârşit, iminenţa judecăţii împiedică prilejurile de ispăşire. Pocăinţa să alerge, ca să nu i-o ia înainte judecata, de vreme ce Domnul încă nu a venit, şi ne aşteaptă încă, şi faptul că întârzie (arată) că doreşte ca să ne întoarcă pe noi la Sine, nu să (ne) piardă, căci cu o astfel de dragoste întotdeauna a grăit: *Nu vreau moartea păcătosului, ci să se întoarcă şi să fie viu* (*Iez* 33, 11). Să ne pocăim fraţilor, şi să nu ne speriem de limitele timpului. Creatorul timpului nu ştie să fie constrâns de timp. Aceasta o dovedeşte tâlharul din Evanghelie, care pe cruce şi în ceasul morţii a smuls iertarea, a înşfăcat viaţa, a năvălit în rai, a pătruns în Împărăţie.

6. Şi noi fraţilor, care nu căutăm de bunăvoie răsplata, să dobândim virtutea de nevoie; să fim judecătorii noştri, ca să nu fim judecaţi; să dăm dovadă de pocăinţă, ca să putem îndepărta de la noi osânda. Cea dintâi fericire e să ne bucurăm prin neîncetata siguranţă a nevinovăţiei, care să păstreze neştirbită sfinţenia minţii şi a trupului, să nu sufere vreo întinare necurată a lumii, să nu aibă conştiinţa vinovată, să nu cunoască vătămarea păcatului, să posede întotdeauna virtutea harului şi să trăiască întotdeauna cu speranţa răsplătirilor cereşti. Dar dacă mintea noastră a fost ţintuită cu suliţa păcatului, dacă se umflă carnea noastră de nelegiuire, dacă fragilitatea umană e distrusă de puroiul păcatelor, atunci leacul pocăinţei, de care nu au nevoie cei sănătoşi, să fie ajutor celor bolnavi, să se apropie sabia remuşcării, atunci să fie aplicat focul durerii, să fie folosite atunci bandajele suspinului, atunci febra durerilor conştiinţei să se risipească, atunci să fie curăţate rănile vinovăţiei prin lacrimi, atunci bandajele să şteargă mizeria corpului. Să primească deci, să primească leacul amar al pocăinţei, cel care nu vrea să-şi păstreze sănătatea după datorie. Niciun leac nu e prea aspru pentru cel căruia îi este dragă viaţa. Doctorul să nu fie lipsit de recunoştinţă, doar pentru că recheamă la izbăvire prin durere. Cel care păstrează împrumutul nevinovăţiei, nu plăteşte dobânda pocăinţei. Domnul descoperă această zicând: *Nu cei sănătoşi au nevoie de doctor, ci cei bolnavi* (*Mt* 9, 12). Şi descoperă ce boală ar avea, zicând: *Nu am venit să chem pe cei drepţi, ci pe păcătoşi* (*Mt* 9, 13). Ioan recheamă prin pocăinţă, iar Hristos cheamă prin har. De aceea, Ioan înaintează înzestrat ca o adevărată pildă de pocăinţă prin veşmânt, prin vieţuire, prin loc.

7. Zice: *a venit Ioan Botezătorul şi propovăduia în pustia Iudeii, spunând: Pocăiţi-vă!* (*Mt* 3, 1-2). Ioan vesteşte pocăinţa în deşertul Iudeii, care prin nerodnicia sa pierduse cinstirea Legii, lucrarea profeţilor, rodnicia părinţilor şi recolta lui Dumnezeu; de aceea pe drept sunt chemate la pocăinţă pustietăţile (lipsite) de învăţătură, nu cele (lipsite) de oameni ori locurile (pustii). Strigarea în deşert este acolo unde nu e de faţă cel ce ascultă.

8. *Iar Ioan avea îmbrăcămintea din păr de cămilă* (*Mt* 3, 4). S-ar fi putut îmbrăca în păr de capră, deşi nu era necesar pentru cojoc, ci ia părul foarte răsucit al animalului, care nu are nimic drept, nimic plăcut, nimic aspectuos, pe care natura l-a dat pentru o trudă grea, căruia i-a adăugat greutăţi mari, şi l-a predat slujirii celei mai grele. Învăţătorul pocăinţei trebuia să fie îmbrăcat cu un astfel de veşmânt, ca cei care se abătuseră[25] de la dreapta învăţătură şi ajunseseră cu totul strâmbi din pricina păcatelor felurite, să fie supuşi marilor poveri ale pocăinţei, să fie înrobiţi prin cumplitele chinuri ale ispăşirii, să poarte suspinele dureroase ale străpungerii, ca să fie îndreptaţi şi subţiaţi în chipul acului prin îngustimea pocăinţei pentru a intra prin gaura cea largă a iertării, şi să fie împlinit cuvântul Domnului, ca să poată trece cămila prin urechile acului (*Mt* 19, 24).

9. *Hrana erau lăcuste şi miere sălbatică* (*Mt* 3, 4). Lăcusta, menită să-i pedepsească pe păcătoşi, pe drept este reprezentată ca hrană a pocăinţei, ca să poată

[25] Detoserant – lit. se răsuciseră.

zbura la cer cu aripile iertării, sărind din locul păcatului în cel al pocăinţei. Aceasta a simţit profetul care zicea: *Ca umbra ce se înclină m-am trecut; ca bătaia de aripi a lăcustelor tremur. Genunchii mei au slăbit de post şi trupul meu s-a istovit de lipsa milei*[26] (*Ps* 108, 22-23). Aţi auzit în ce fel păcatul este scuturat prin pocăinţă şi, precum lăcusta, şi-a plecat genunchii ca să poarte poverile pocăinţei. Şi s-a adăugat mâncarea mierii ca să potolească cele amare ale pocăinţei cu dulceaţa milostivirii.

Omilia a CLXXIII-a – Despre Ioan Botezătorul şi Irod

1. Păstorul cel bun îşi petrece nopţile priveghind şi zilele neliniştit ca nu cumva vreun hoţ priceput, nici vicleana sălbăticie a lupilor să fie un pericol ori să pregătească ceva vătămător pentru iubita turmă. *Păstorul cel bun*, precum a spus Domnul, *îşi pune sufletul pentru oile sale* (*In* 10, 11). Dar şi oile bune ascultă cu urechile atente la glasul păstorului lor, urmează întotdeauna hotărârile păstorului şi împlinesc toată dorinţa păstorului lor. Urcă colinele, străbat văile, îşi schimbă adesea locurile şi astfel ajung la păşunile potrivite, scăldate de râuri, umbrite, bune, ascunse, unde află plăcerile şi se bucură de cele plăcute.

2. Şi voi, fiilor, parte bogată a turmei Domnului, înveşmântată acum cu lâna dumnezeiescă şi albă, (înzestrată) de roditoarea sămânţă cerească cu odrasle gemene, dacă, ascultând glasul nostru aţi ajuns adesea la locuri prielnice, la pajişti tihnite, dacă prin râul predicii noastre aţi potolit agitaţia sufletului vostru şi arşiţa setei voastre, dacă la adăpostul învăţăturii noastre aţi găsit odihnă, fiţi atenţi la cele pe care le rânduim, ascultaţi cele pe care vi le spunem, aprobaţi cele pe care le facem, nu potrivit voii voastre, ci potrivit îndrumării noastre. Înţelegeţi scopul predicii noastre şi fie când vă vorbim de pe această estradă, fie când cuvântăm din scaunul sacerdotal[27] din pricina vremii, ca oile bune, ca iubitele turme, iubiţi copii, grăbiţi-vă şi adunaţi-vă fără dispreţ şi cu toată râvna credinţei. Nici chiar schimbarea locurilor (largi) cu spaţii atât de înghesuite şi strâmte să nu să vă facă leneşi sau cârtitori, pentru că nici oaia nu ajunge la stână, dacă rătăceşte după placul său, nici învăţăcelul nu va putea să obţină cunoaşterea, dacă pretinde să fie învăţat după voia sa. Nici cel bolnav nu îşi poate niciodată redobândi

[26] Autorul adaptează textul Vulgatei înlocuind sintagma *propter oleum* cu *propter misericodiam*.

[27] Cele două repere indicate în structura: „sive cum dicimus de gradu isto, sive cum de sacerdotali sede pro temporis ratione tractamus" evidenţiază distincţia dintre un spaţiu elevat, al amvonului, de pe care Petru Chrysologul obişnuia să predice, şi tronul episcopal sau *cathedra*, de unde episcopii care prezidau celebrarea euharistică predicau şezând pe thronos-ul lor dintr-o poziţie mai înaltă în absida altarului cf. Wendy Mayer, „The dynamics of liturgical space. Aspects of the interaction between John Chrysostom and his audiences", în *Ephemerides Liturgicae*, nr. 111 (1997), p. 110-111. A se vedea şi Dragoş Boicu, *„Domine, conserva ecclesiam...". Pastoraţia hrisostomică şi schisma ioanită*, Ed. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2022, p. 58-60.

sănătatea dacă va fi îngrijit după propria voie. Dar întrucât predicăm astăzi împotriva lupului sălbatic, luând toiagul păstoresc, să trecem la pericopa evanghelică.

3. Zice: *Şi a auzit regele Irod, căci numele lui Iisus se făcuse cunoscut, şi zicea că Ioan Botezătorul s-a sculat din morţi şi de aceea se fac minuni prin el* (*Mc* 6, 14). Nebunul crede în chip cucernic despre mortul pe care l-a persecutat cu sălbăticie când trăia. *Ioan s-a sculat (din morţi)*. Şi, chiar fără să ştie, mărturiseşte că cel ucis pentru Hristos înviază în Hristos. Irod, ce a făcut sabia ta? Ce ţi-a adus cruzimea? Ce a obţinut necredinţa ta, dacă, cum tu însuţi spui, cel, pe care crezi că l-a distrus furia ta, s-a întors întru putere şi a înviat spre [a împlini] lucrări dumnezeieşti. *Ioan s-a sculat (din morţi)*, precum tu însuţi mărturiseşti: aici nu persoana, ci neputinţa piere; aici nu Ioan, ci moartea se supune mai degrabă unei astfel de morţi, pedeapsa e ridiculizată, călăul e luat în râs, însăşi condamnarea nefericitului anchetator e înşelată pentru că cel ucis nu a fost lovit, ci a fost înaintat [într-o stare mai înaltă] .

4. *Ioan Botezătorul s-a sculat din morţi şi de aceea se fac minuni prin el.* Chiar dacă era duşmanul Legii, totuşi acela aflase prin Lege de făgăduinţa învierii morţilor, şi dacă ştia că Ioan va învia, pentru ce l-a mai ucis nebunul? Dacă ştia că printr-o astfel de moarte (Ioan) trebuia înălţat pe culmea virtuţii dumnezeieşti şi la o astfel de manifestare a puterii, de ce s-a făcut (Irod) autorul unei astfel de morţi? Necredinţa este mereu cuprinsă de febră, iar cruzimea întotdeauna e stăpânită de nebunie. Furia nu ştie că-i lipseşte îndurarea, căci se înfurie şi asupra sa şi adesea se îndreaptă spre altul; se pedepseşte singură în timp ce-l loveşte pe cel nevinovat şi e cu totul fatală pentru sine când înaintează cu cruzime spre cel drept. Iată că Ioan, cum tu însuţi zici, trăieşte acum în Hristos. Cel ce a venit ca leac tuturor prin darurile cereşti s-a întors spre pedepsirea ta.

5. *Alţii însă ziceau că este Ilie şi alţii că este prooroc, ca unul din prooroci. Iar Irod, auzind zicea: Este Ioan căruia eu am pus să-i taie capul; el s-a sculat din morţi* (*Mc* 6, 15-16). Cu adevărat răuvoitor, dar printr-o înţelegere corectă, este el însuşi martor al fărădelegii lui şi, recunoscându-şi răutatea sa, se înfăţişează ca acuzator al propriei nelegiuiri. *Este Ioan căruia eu am pus să-i taie capul.* A grăit adevărul. Căci precum în Hristos înviază ai Săi, astfel şi Hristos suferă El însuşi în ei. Şi precum cinstea capului se extinde către mădulare, astfel şi chinul mădularelor se revarsă spre durerea şi suferinţa capului. *Este Ioan căruia eu am pus să-i taie capul.* Acest rege înţelept – căpetenie de seamă, critic al moravurilor, păstrător al disciplinei, apărător al nevinovăţiei, pedepsitor al fărădelegilor – spune că l-ar fi decapitat pe Ioan, dar păstrează tăcerea privind motivul pentru care l-a decapitat, ca ticăloşia unei astfel de fapte să nu ruşineze puterea regală. Dar evanghelistul o descoperă pentru ca ruşinea ucigaşului să contribuie la slava celui ucis.

6. Zice*: Irod l-a prins pe Ioan şi l-a legat, în temniţă, [...] pentru că Ioan îi zicea lui Irod: Nu-ţi este îngăduit să ţii pe femeia fratelui tău*, care încă trăieşte. (*Mc* 6, 17-18). Căci Irodiada s-a grăbit prin iubire nelegiuită să fie soţie ambilor fraţi, ca prin patimă să dezonoreze iubirea, ca să fie unită Irodiada cu Irod pentru a nu fi diferiţi prin nume, cei

ce erau asemănători în fărădelege, apucături şi viaţă şi să fie aduşi împreună în cuvânt cei pe care ruşinea i-a unit în fărădelege – deci această *Irodiadă voia să-l omoare* pe Ioan (*Mc* 6, 19). Irod nu biruia sufletul femeii adultere şi se deosebea de ea chiar în privinţa păcatului. Ea, ca să nu fie dovedită, căuta moartea celui ce o vădea, iar acela (Irod) urmărea să placă spurcatei şi, fiind el însuşi captiv (poftei), doar l-a arestat pe un drept atât de mare şi l-a legat pe cel întemniţat, întrucât cel vinovat nu putea să pronunţe lesne judecata în cazul celui nevinovat.

7. Zice: *Şi fiind o zi cu bun prilej, când Irod, de ziua sa de naştere, a făcut ospăţ dregătorilor lui şi căpeteniilor oştirii şi fruntaşilor din Galileea, Şi fiica Irodiadei, intrând şi jucând, a plăcut lui Irod şi celor ce şedeau cu el la masă. Iar regele a zis fetei: Cere de la mine orice vei voi şi îţi voi da. Şi s-a jurat ei: Orice vei cere de la mine îţi voi da, până la jumătate din regatul meu* (*Mc* 6, 21-23). Ce rege nerecunoscător şi lipsit de omenie, care nu a dat tot regatul său, ci jumătate pentru o asemenea virtute, pentru o lucrare atât de glorioasă, pentru o faptă atât de memorabilă! Şi de ce a mai păstrat pentru sine doar o parte? Pentru că după atâta slavă a casei sale, după atâta sfinţenie a familiei lui, după atâta pildă de curăţie, el nici nu trebuia să fi existat, să fi fost văzut, să fi trăit. Deci, acea fiică a nelegiuirii, nu a naturii, nu aleargă grabnic spre mamă, ci spre însăşi cloaca fărădelegii sale, ca, după ce umblase toată moale, toată dezlânată, să se întoarcă sălbatică şi crudă şi – ca să vorbesc într-o manieră artistică – să recite o tragedie abominabilă care completează în chip foarte ruşinos comedia.

8. Deci: *a zis mamei sale: Ce să cer? Iar Irodiada i-a zis: Capul lui Ioan Botezătorul. Şi intrând îndată, cu grabă, la rege, i-a cerut, zicând: Vreau să-mi dai îndată, pe tipsie, capul lui Ioan Botezătorul. Şi regele s-a mâhnit adânc, dar pentru jurământ şi pentru cei ce şedeau cu el la masă, n-a voit s-o întristeze. Şi îndată trimiţând regele un paznic, a poruncit a-i aduce capul. Şi acela, mergând, i-a tăiat capul în temniţă, l-a adus pe tipsie şi l-a dat fetei, iar fata l-a dat* mamei *sale* (*Mc* 6, 24-28). Astfel judecă mintea copleşită de beţie, dezlegată de vin, înecată în toate chipurile în rătăcirea beţiei. *Dă-mi capul lui Ioan* (*Mc* 6, 25). Sământa şarpelui cere capul omului căruia ştia că îi fusese predat capul său prin osânda dintru început, când Dumnezeu a zis: *Acesta va zdrobi capul tău, iar tu îi vei zdrobi călcâiul* (*Gen* 3, 15).

9. Întinderea pericopei ne-a adus departe şi profunzimea nesfârşită a acestui pasaj ne-a purtat îndeajuns de adânc. Azi amânăm cele ce urmează, ca nu cumva, grăbind predica pentru a ajunge la sfârşit, să treacă peste cele ce trebuie discutate pe larg. La finalul cuvântării noastre vă încredinţăm aceasta: zadarnic se mişcă şarpele iute, căci acest Ioan al nostru a omorât toate odraslele şarpelui cel vechi, şi le-a distrus prin curgerea sângelui său când a fost ucis.

Omilia a CLXXIV-a – A doua despre acelaşi subiect

1. Precum odinioară cerul şi pământul, tot aşa astăzi auzul vostru împreună cu mine se înfricoşează şi se sperie de bucatele sângeroase ale cinei lui Irod şi de ospăţul cel

sălbatic. Zice: *Irod, de ziua sa de naştere, a făcut cină*[28] (*Mc* 6, 21). Bine (zice) cină, pentru că această zi de naştere nu e asociată luminii, ci întunericului în care s-a născut fiul nopţii, nu al zilei. Zice: *de ziua sa de naştere, a făcut cină dregătorilor lui şi căpeteniilor oştirii şi fruntaşilor din Galileea* (*Mc* 6, 21). Ce face întotdeauna necredinţa neglijentă şi oarbă? Cheamă toate autorităţile, ca pe mulţii tovarăşi la ospeţele sale să-i facă tot atâţia nenumăraţi martori ai fărădelegii sale; şi ca pe cei responsabili de ordine să-i aibă tot atâţia judecători pentru nelegiuirile sale.

2. Zice (Scriptura): *Şi fiica Irodiadei, intrând şi jucând, a plăcut lui Irod* (*Mc* 6, 22). Ea este pe potriva neamului ei neruşinat de vreme ce plăcea şi mai neruşinatului tată. De fapt, dintr-un adulter nu se putea fi ivi decât o făptură imorală care cu paşii frânţi, cu trupul dezlânat, cu membrele dezarticulate, cu carnea legănată cu meşteşug, cu deplina urâţenie să devină foarte frumoasă pentru tatăl ei. Şi atunci Irod credea că este într-adevăr fiica sa când o vede astfel, iar dacă ar fi văzut-o un pic mai ruşinoasă ar fi considerat-o vreo străină. Atunci şarpele se ascundea în femeie, care, unduindu-se cu mişcări sinuoase, a turnat veninul ucigător din tot trupul (ei) ca nebunia să rănească minţile oaspeţilor, veninul (să le otrăvească) corpurile, oamenii să fie preschimbaţi în bestii, şi astfel nu au mai băut vin, ci sânge, nici nu s-au mai hrănit cu pâine, ci cu cărnuri de oameni ca nişte nebuni. Fără îndoială, astfel i-a transformat pe cei cărora le-a adus atunci capul lui Ioan cu sângele aburind, ca să fie confirmat cântul psalmistului: *Dat-au trupurile celor cuvioşi ai Tăi, fiarelor pământului. Vărsat-au sângele lor ca apa* (*Ps* 78, 2-3).

3. Iată ce nasc ospeţele care ţin toată noaptea. Iată unde duce vinul dobândit cu cumpătare, dar băut fără măsură. Iată unde este aruncată carnea, când nelegiuirea desfrânării e stârnită prin aprinderile poftei. De ce, mă rog, e apăsată de atâtea îmboldiri? Nefericita carne se îndreaptă spre propria distrugere prin căderile ei, precum profetul mărturiseşte când spune: *Pentru ce vă ridicaţi asupra omului? Căutaţi toţi a-l doborî, socotindu-l ca un zid povârnit şi ca un gard surpat!* (*Ps* 61, 3). Zăcea în Irod carnea zdrobită de beţie, prizonieră băuturii, care, fiind stârnită de desfrânare, deopotrivă aţâţată şi batjocorită de dezmăţ, ar promite orice i-ar fi cerut ticăloşia.

4. Zice: *Cere de la mine ce voieşti, şi îţi voi da ţie. Şi s-a jurat ei* (*Mc* 6, 22-23). Jură ticălosul, în timp ce renunţă la orice este propriu cinstei şi virtuţii. *Cere de la mine ce voieşti*. Ce poate să ceară desfrânarea, dacă nu curmarea nestricăciunii, pieirea curăţiei şi moartea sfinţeniei care îi este mereu opusă? *Dă-mi mie capul lui Ioan* (*Mc* 6, 25). Dacă, potrivit apostolului, capul bărbatului e Hristos (*1Co* 11, 3), atunci şarpele cel prea vechi încerca acum cu o nouă gură să-l ucidă pe Domnul Hristos. *Dă-mi mie capul lui Ioan*. Atunci, prin capul slujitorului balaurul cel lacom pregusta însetat pătimirea

[28] Deloc întâmplător, autorul foloseşte termenul „cenam" pentru a descrie ospăţul aniversar organizat de Irod Antipa, formă găsită în textul scripturistic din varianta latină Vulgata, şi care redă cât se poate de fidel termenul δεῖπνον din originalul grec.

Domnului. *Dă-mi pe tipsie*. De ce pe tipsie? De ce porţi în chip preţios pe cel pe care îl ucizi în mod dispreţuitor, dacă nu pentru [a arăta] că *scumpă este înaintea Domnului moartea cuvioşilor Lui* (*Ps* 115, 15). Nu faci ceea ce vrei după bunul plac pentru că rânduiala cerească lucrează altfel decât voieşti. De aceea, atunci în acea peşteră sinistră, nu în sala regelui, atunci sălbatica nebunie, când a văzut capul martirului, l-a considerat hrana sa, şi, când a privit însetată la licoarea sfântului sânge, l-a considerat băutura sa; cu toată gura şi cu toate fălcile se forţează şi încearcă să devoreze hrana cruzimii sale.

5. Dar Ioan vine stând în cele înalte, ca făclia deasupra sfeşnicului, ca să alunge întunericul, cum zice Domnul: *Acela era făclia care arde* (*In* 5, 35). Ioan vine ca judecător ce străluceşte pe scaunul de judecată, ca cel ce mustră adulterul, ca să demaşte şi să condamne pe ucigaş, şi, (deşi) când trăia, în chip prea cucernic îl chemase la pocăinţă pe incestuos şi îl cruţase spre iertare, cel ucis îl va condamna în cele din urmă pe ucigaş. Ce iertare, vă întreb, merita cel ce în moartea lui Ioan a distrus într-un mod atât de crud însăşi pocăinţa? Aţi alergat în zadar Irod, Irodiada şi fiica Irodiadei, ale căror nume sunt unite nu prin afecţiune, ci în nelegiuire; voi aţi crezut prea nebuneşte că glasul poate fi amuţit. *Eu sunt*, zice, *glasul celui care strigă în pustie* (*In* 1, 23). Glasul nu poate fi ucis, ci strigă şi mai tare eliberat de îngrădirile trupului. Astfel şi glasul lui Abel răsună mai tare, pătrunde mai tare, insistă mai tare spre cer prin sângele care fusese deja vărsat.

6. Astfel, Ioan strigă acum în toată lumea (demascând) crima voastră, o vesteşte în toate veacurile şi o face cunoscută în toate neamurile. Iată, prin capul lui Hristos e slăvit Ioan, despre care era crezut că a fost decapitat. Iată că astăzi când ai sfârşit (aniversarea) ta, acela a cucerit pentru sine naşterea din cer, deoarece când ziua ta de naştere a ajuns la final, atunci sfârşitul aceluia a devenit zi de naştere. Căci cel drept începe să trăiască chiar atunci când se învredniceşte să fie omorât pentru Hristos. Prin această moarte viaţa martirului va fi transformată, nu e răpită de moarte. Ba mai mult, cel ce a murit pentru Aceasta, este lipsit de moarte ca să trăiască în veşnicie.

7. Iată, tu (Irod) zaci în moarte, iar Ioan, deşi a fost ucis, trăieşte. Tu ai pierdut purpura cea vopsită, iar Ioan este întotdeauna îmbrăcat în chip glorios cu purpura ce scânteiază de sângele său. Oaspeţii tăi sunt acum părtaşi în pedepse, iar Ioan se bucură la masa cea cerească cu cetele îngereşti. Acela aude continuu armoniile cereşti, dar tu auzi mereu gemetele şi şuieratul iadului. Acela, (fusese) oferit plată pentru desfrânata ta şi pentru dansatoarea ta, dar acum e cinstit cu Împărăţia şi cu răsplătirile cereşti, în vreme ce tu ţi-ai agonisit răsplata sentinţei tale în iad cu fiica ta.

8. Iosif şi-a lăsat în urmă haina când fugea de femeia adulteră, iar Ioan ca să nu o vadă pe femeia adulteră, îşi leapădă chiar şi trupul. Pentru a nu comite adulter Iosif a preferat mai degrabă temniţa, iar ca să mustre adulterul Ioan a înlocuit deşertul cu închisoarea. Iosif a descoperit visele şi a scăpat din moarte, Ioan a primit moartea ca să-l descopere pe Fiul lui Dumnezeu. Pregătind pâinea pământească, Iosif a dobândit cinste şi un colan de aur. Ca să arate credincioşilor Pâinea cea cerească – potrivit acelui

(cuvânt): *Eu sunt pâinea* (cf. *In* 6, 35, 41), Ioan a dobândit cununa sângeroasă a martiriului.

9. Pe drept acest Ioan e cel mai mare dintre toţi născuţi din femeie, care nu doar a acuzat femeile adultere, ci, din dragostea pentru feciorie, a trecut chiar şi peste convieţuirea legitimă cu femeile. Şi dacă Ioan, cel atât de mare, atât de virtuos, s-a separat de femei printr-un astfel de deşert, şi tot nu a scăpat de pericolele femeilor, cine este cel care trăind între femei crede că va scăpa fără cea mai mare osteneală şi fără cea mai marea prudenţă, dacă nu cel care este hrănit de Duhul Sfânt?

Omilia a CLXXIX-a – [Despre Sfântul Ioan Botezătorul][29]

1. Am arătat adesea în cuvântări că fericitul Ioan a fost vestitorul vestitorilor lui Hristos, martorul martorilor, cel dintâi dintre adepţii Săi. Atunci de ce întreabă vestitorul, de ce se îndoieşte martorul, de ce nu cunoaşte adeptul? *Tu eşti cel ce are să vină, sau să aşteptăm pe altul?* (*Mt* 11, 3) Ioane, bărbat desăvârşit, tu întrebi dacă Acela, pe Care deja L-ai vestit că a venit, fiind încă în pântecele maicii (tale), este Hristos ce urmează să vină? Ioane, cuvintele tale sunt: *Iată Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatele lumii!* (*In* 1, 29) Şi când S-a supus mâinilor tale pentru a Se boteza, tu ai spus: *Eu am nevoie să fiu botezat de Tine, şi Tu vii la mine?* (*Mt* 3, 14) Oare nu eşti tu cel ce între curgerile Iordanului ai auzit glasul Tatălui zicând: *Acesta este Fiul Meu cel iubit, întru care am binevoit* (Mt 3, 17)? În orice caz, dintre oameni doar tu ai văzut că Sfântul Duh s-a pogorât din ceruri asupra lui în chip văzut. Tu eşti cel ce ai cuprins cu urechile pe Tatăl, cu mâinile pe Fiul, cu ochii pe Sfântul Duh într-o singură clipă de (manifestare) a puterii singulare. Şi după acestea tu mai întrebi dacă El este Hristos sau dacă ar fi altul ce urmează să vină? Şi L-ai întrebat prin ucenici ca să ţi-i opui ca martori ai îndoielii (tale), judecători ai neştiinţei (tale), dovezi ale nestatorniciei (tale), acuzatori ai inconsecvenţei (tale)? Ioane, într-atât a înspăimântat temniţa acea minte nebiruită a ta, lanţurile au zdrobit-o, nedreptatea a tulburat-o, frica a trântit-o la pământ, persecutorul a asuprit-o, grija morţii a dărâmat-o, încât să devii pildă a slăbiciunii tocmai tu care te-ai arătat model al virtuţilor? În cele din urmă, de unde va veni martiriul (tău), Ioane, dacă cineva se va îndoi de Domnul sau L-ar tăgădui? Ne tulburăm, Ioane, ne tulburăm cei ce te lăudăm şi suntem arătaţi ca martori mincinoşi, cum zice apostolul, noi care am mărturisit că în tine sălăşluiesc toate virtuţile, dacă o astfel de slăbiciune te-a cuprins şi te-a luat captiv. Deci răspunde, Ioane, ajută-ţi ţie, ajută-ne nouă, spune pentru ce tu, cel ce ştiai, i-ai trimis să întrebe.

2. Să luăm aminte, fraţilor, să luăm aminte mai profund şi să ascultăm nu doar cu urechile, ci şi cu inimile ceea ce răspunde aici Ioan. Ioan zice: „Dacă pe când eram încă în pântece am vestit pe dată că Hristos se naşte, să fi fost oare acum cuprins de valul

[29] *Sermo 179 (extravagans XIV): De sancto Iohanne Baptista*, titlul acestei omilii, restituite de către Alejandro Olivar în baza cercetărilor lexicale şi stilistice, îi aparţine savantului benedictin.

îndoielilor, auzind lucrările Lui, lucrările care îl mărturisesc ca Dumnezeu? Să nu fie! Pricina întrebării mele e aceasta: ucenicii mei, care au văzut cinstea de care mă bucur, care au fost admiratori ai vieţii mele, care m-au auzit învăţând pocăinţa, iertând păcatele, făgăduind venirea Împărăţiei cereşti în Cel ce avea să vină, s-au pregătit astfel să fie legaţi în lanţuri, să stea împreună cu mine în temniţă, să ia parte la pedepse, şi fie părtaşii morţii, încât nu l-ar fi văzut pe Domnul meu, pentru Care i-am pregătit pe ei. Ar fi urmat astfel pe învăţătorul pocăinţei, părăsind pe Dătătorul harului, ca prin necunoştinţă [să se considere] următorii mei, încât să nu ştie că agoniseala robului aparţine Stăpânului. Deci i-am trimis ca să le arăt cele cereşti, să-i îndrum la cele dumnezeieşti, să-i predau lui Dumnezeu, să-i restitui Ziditorului. I-am trimis ca din lucrările Lui să-L mărturisească pe Hristos, despre Care au auzit din cuvintele mele, şi, urmând eu să mor, să nu piară şi ei pentru Domnul meu. I-am trimis la Cel care ştia bine de ce îi trimisesem. I-am trimis la Cel ce cercetează inimile, i-am trimis la Cel ce cunoaşte inimile. I-am trimis la Cel care era în mine cu mine. I-am trimis, ca desluşindu-L pe Dumnezeu în lucrări, să nu se smintească cu privire la umanitatea (Lui). I-am trimis ca să nu-i tulbure înfăţişarea omenească pe cei pe care semnele puterii dumnezeieşti trebuiau să-i întărească.

3. Prin urmare, ştiind Domnul de ce i-am trimis, le dă răspuns prin lucrări înaintea cuvintelor. *Mergeţi şi spuneţi lui Ioan cele ce auziţi şi vedeţi: Orbii îşi capătă vederea şi şchiopii umblă, leproşii se curăţesc şi surzii aud, morţii înviază şi săracilor li se binevesteşte. Şi fericit este acela care nu se va sminti întru Mine* (*Mt* 11, 4-6)". Fraţilor, am înţeles poticnirea acelora cărora le-o vindecase Hristos prin leacurile puterilor (miraculoase) când spune: *fericit este acela care nu se va sminti întru Mine.* Domnul îi mustră astfel pe ucenicii lui Ioan, nu pe Ioan, căci dacă i-ar fi reproşat lui Ioan, i-ar fi încredinţat aceste (cuvinte): Fericit eşti, dacă nu vei fi smintit întru Mine. Dar când spune: *fericit este acela care nu se va sminti întru Mine*, spune la modul general, se adresează multora, spune celor trimişi, nu învăţătorului, ca să nu se smintească de vederea Omului, Care prin mărturia lucrărilor se arată Dumnezeu.

4. De fapt, ca cei ce-L ascultă să nu aibă suspiciunea îndoielii în privinţa lui Ioan, (Domnul) arată cu multe laude tăria şi perseverenţa lui şi îi încredinţează prin multe exemple, când spune: *Ce-aţi ieşit să vedeţi în pustie? Oare trestie clătinată de vânt?* (*Mt* 11, 7) Aceasta înseamnă: dacă Ioan ar urmări cu stăruinţă deşertăciunea slavei şi pofta, s-ar fi îndreptat spre mijlocul cetăţilor între vocile captive ale celor ce iau prizonieri, devenind el însuşi rob şoaptelor arzătoare ale celor ce-l laudă. Dar acum în pustie ce să privească dacă nu cerul? Ce să aştepte dacă nu pe înger? Cui stă înainte spre a fi bineplăcut dacă nu doar lui Dumnezeu? Cel ce nu doreşte să fie lăudat, nu poate fi preschimbat. Statornicia îl va ţine tare pe acela, pe care lauda nu îl va stăpâni. Virtutea nu îl va părăsi pe acela, pe care fastul nu îl stăpâneşte.

5. Şi de aceea adăugă: *trestie clătinată de vânt*. A dat un exemplu potrivit pentru cel ce ezită. Trestia firavă în tulpină, goală pe dinlăuntru, lipsită de rezistenţă, fără ramuri, săracă în vlăstare, fără apărare la vârf, e înclinată de vânt şi mânată de furtună,

oriîncotro bate, e aplecată de înălţimea ei mlădioasă. Dar Ioan (era) tare în Dumnezeu, înrădăcinat în Hristos, plin de Duhul Sfânt, puternic în virtute, preaînalt în sfinţenie; el nu putea fi încovoiat sau preschimbat nici de adierile celor ce-l laudă, nici de furtunile celor ce-l critică, nici de vârtejul ameninţărilor, nici de gâdilările plăcerilor, nici de vijeliile pătimirilor.

6. A adăugat: *Dar de ce aţi ieşit? Să vedeţi un om îmbrăcat în haine moi?* (*Mt* 11, 8). Cei îmbrăcaţi în veşminte moi fug de cele aspre, se sperie de cele dure. Destinşi prin lux, plutind în mătăsuri, ei nu pot să poarte platoşa virtuţii, şi astfel, goliţi de puteri, lipsiţi de libertate, sunt preschimbaţi în faţa situaţiilor, în faţa persoanelor, în faţa vremurilor. Dar Ioan înăsprit de cojoc, îmbărbătat de pustie, întărit prin postire, uscat prin sete, nu a avut motiv ca să se supună în faţa persoanelor, să se complacă circumstanţelor, ori să-şi vândă credinţa. Pe drept spune Domnul despre el: *Atunci de ce-aţi ieşit? Să vedeţi un proroc? Amin zic vouă, şi mai mult decât un proroc* (*Mt* 11, 9). Ioan e mai mult decât un proroc pentru că Ioan se învredniceşte şi să-L vadă şi să-L atingă pe Hristos despre Care prorocii profeţiseră că vine, şi, mai mult de atât, este singurul care se învredniceşte să-L arate lumii ce pierea pe Mântuitorul lumii.